

กระบวนการสร้างศรัทธาและพัฒนาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท
The Process of Faith Cultivation and Wisdom Development Based on
Theravada Buddhism

วันชัย สอนศิริ*, ธาณี สุวรรณประทีป**

Wanchai Sonsiri*, Thane Suwanprateep**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Received: August 24, 2023 Revised: February 22, 2024 Accepted: May 3, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการสร้างศรัทธาเพื่อพัฒนาปัญญาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาวิธีการสร้างศรัทธาเพื่อพัฒนาปัญญา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบภาคสนาม และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า ศรัทธาคือความมั่นใจ ความเชื่อถือ ซึ่งเป็นคุณธรรมจำเป็นที่นำไปสู่การพัฒนาจิตให้บรรลุนิพพาน ด้วยการพัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา คือ 1) อธิศีลสิกขา สำหรับบรรพชิต ศรัทธามุ่งการระงับนิวรณ์โดยการเจริญกุศลธรรมมี ศีล สมาธิ และปัญญา ส่วนผู้ครองเรือน ศรัทธาเป็นธรรมพื้นฐานเพื่อการดำเนินชีวิตให้อยู่ในศีลธรรม สारวมระวังตนไม่ทำผิดทางกาย วาจา 2) อธิจิตตสิกขา คือ การมีสติสัมปชัญญะ มีจิตตั้งมั่นเป็นสมาธิ และ 3) อธิปัญญาสิกขา คือ การพัฒนาปัญญาญาณจนรู้แจ้งความเป็นจริงเพื่อดับกิเลสและความทุกข์ทั้งหมด วิธีการสร้างศรัทธาและการพัฒนาปัญญาตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาทของพระมงคลสิทธาจารย์ (หลวงพ่อรวย ปาสาทิโก) พบว่า หลวงพ่อรวยได้ปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ได้ความรู้ที่ถูกต้องจนทำให้ผู้พบเห็นเกิดศรัทธาต่อท่าน แล้วจึงสอนให้มีศรัทธาต่อพระรัตนตรัย ศาสนวัตถุ และมีคุณธรรม ซึ่งเป็นแนวทางพัฒนาปัจเจกชนและสังคมให้มีศีลธรรมและสัมมาปัญญา กระบวนการสร้างศรัทธาและการพัฒนาปัญญาของพระมงคลสิทธาจารย์ (หลวงพ่อรวย ปาสาทิโก) พบว่าหลวงพ่อรวยมีกระบวนการสร้างศรัทธา 4 ด้านคือ 1) ศาสนวัตถุ สร้างวัตถุที่เป็นสัญลักษณ์พระพุทธศาสนาเพื่อสร้างศรัทธาเบื้องต้น 2) ด้านสาธารณสงเคราะห์ สอนให้พึ่งตนเอง ส่งเสริมการศึกษาฝึกอาชีพ พัฒนานนทพิกุล ส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกับภาครัฐและเอกชน 3) ด้านสาธารณประโยชน์ ท่านสร้างสาธารณประโยชน์ คือ สอนสาธารณะ ศาลาที่พัก ถนนหนทางและน้ำดื่ม 4) ศาสนธรรม คือ การสอนธรรมะเพื่อให้นำไปประพฤติปฏิบัติและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จากการวิจัยทำให้ได้รูปแบบโมเดลคือ “RUAY” ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาและใช้เพื่อส่งเสริมพระพุทธศาสนาและการพัฒนาสังคมได้

คำสำคัญ: การบวณการสร้างศรัทธา, การพัฒนาปัญญา, พระพุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

This dissertation contained 3 objectives: 1) study the faith cultivating for wisdom enhancement in Buddhist scriptures, 2) study the method of faith cultivating for wisdom development of Phramongkolsiddhajan (Luang Phor Ruay Pāsāḍiko), Wat Tako, Phra

Nakhon Si Ayutthaya province, and 3) study the process of faith cultivating and wisdom development performed by Phramongkolsiddhajan (Luang Phor Ruay Pāsāḍiko), Wat Tako, Phra Nakhon Si Ayutthaya province. It was qualitative research methodology, including fieldwork research and interviews with key informants of 21 participants.

The research findings revealed that Saddhā refers to the confidence which is the initial moral foundation for mental development leading to Nibbana or enlightenment in which one requires Tisikkhā practice including; 1) for Adhisīlasikkhā, Saddhā can subdue five hindrances through morality, concentration and wisdom practice for monks, and for laities, it functions as a moral base for the righteous living, refraining from all bodily and verbal misconducts, 2) for Adhiccittasikkhā, Saddhā generates the mindfulness and mental concentration, and 3) for Adhipaññāsikkhā, it develops insight to realize the truth which leads to defilement and all suffering cessation. The process of faith cultivating and wisdom development performed by Phramongkolsiddhajan (Luang Phor Ruay Pāsāḍiko) Wat Tako, Phra Nakhon Si Ayutthaya province found that Luang Pho Ruay Pasathiko had strictly trained himself the meditation at first for right path, in which it causes the rise of faith from those who met, then he advanced such confidence for Triple Gems, religious objects and morality obey which is a guideline for individual and societal development with morality and right wisdom. The process of cultivating the faith and wisdom performed by Phramongkolsiddhajan (Luang Phor Ruay Pāsāḍiko) involves with four components: 1) Religious objects, he made the sacred objects as Buddhist symbols to establish the virtue at first, 2) Social welfare, he supports the self-reliance, promoting education, vocational training, infrastructure development cooperated with private and government units, 3) Public construction, he constructed various public facilities such as public parks and rest pavilions, and leading to 4) Buddhist Dhamma, he teaches people the suitable Buddhist teachings for practice and implementation in daily life. From study, a model known as ‘RUAY’ was developed, which can be used to promote the Buddhism dissemination and societal development effectively.

Keywords: Process of Faith Cultivation, Wisdom Development, Theravada Buddhism

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญา ไม่ได้เน้นที่ศรัทธาเหมือนศาสนาอื่น คำว่า เป็นศาสนาแห่งปัญญา หมายถึง คำสอนที่ประกอบด้วยเหตุผล ไม่มีการบังคับให้เชื่อตามมีแต่แสดงไปตามเหตุและผล ส่วนผู้ที่เชื่อหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับภูมิปัญญาของผู้นั่นเอง แม้แต่พระสารีบุตร อัครสาวกผู้เลิศด้วยปัญญาครั้งหนึ่ง พระพุทธเจ้าตรัสถามว่า เชื่อในคำสั่งสอนของพระองค์หรือไม่ พระสารีบุตร ตอบพอสรุปความได้

ว่า ผู้ที่ยังไม่รู้ ไม่เข้าใจ ยังไม่บรรลุธรรมนั้น ย่อมเชื่อตามพระองค์ ส่วนท่านไม่เชื่อตาม ต่อเมื่อเห็นแจ้งด้วยปัญญาของตนเองแล้วจึงเชื่อ (ส.ม. (ไทย) 19/514/327)

ศรัทธาที่ไม่ประกอบด้วยปัญญา เป็นสิ่งที่ต่อผู้ศรัทธาเองควรระวัง เพราะศรัทธาที่ไม่ประกอบด้วยปัญญาจะเป็นไปในความงมงายได้ง่าย การศึกษาค้นคว้าการตีความในหลักพุทธธรรมของพุทธศาสนิกชนแตกต่างกันไปตามภูมิปัญญาแต่ละบุคคล ความถูกต้อง ความผิดพลาดขึ้นอยู่กับระดับขั้นของความจริงนั้น ๆ การจะเข้าถึงความจริงระดับไหนขึ้นอยู่กับว่า มีปัญญาอยู่ในระดับไหน คนที่มีปัญญายังไม่แก่กล้า เมื่อมีผู้อธิบายหลักพุทธธรรมแตกต่างไปจากที่ตัวเองเข้าใจ อาจจะเข้าใจว่า อธิบายผิด หรือมองว่าเขาเป็นมิฉาภิภูมิลูกคนได้ (สุนันท์ เพ็ชรพิรุณ, 2547)

จุดมุ่งหมายของคำสอนเรื่องปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้นคือ การสอนให้หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงในโลกด้วยวิธีการสร้าง “ปัญญา” ซึ่งความทุกข์ในยุคปัจจุบันนี้เกิดจากความเจริญก้าวหน้า ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา และทุกด้านที่กล่าวมานั้นมุ่งเน้นไปที่ความเจริญทางด้านวัตถุมากกว่าการพัฒนาทางด้านจิตใจ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นในสังคม ทั้งนี้เพราะคนในสังคมมีความเจริญทางด้านจิตใจน้อยไป หรือตามไม่ทันความเจริญทางด้านวัตถุ ทำให้คนในสังคมดำเนินชีวิตอยู่ท่ามกลางกระแสแห่งวัตถุนิยม แข่งขันและเอาเปรียบกันเพื่อความมั่งคั่งทางวัตถุ หรือที่เรียกว่าตามทันแต่ไม่รู้ไม่เท่าทัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546 : 10)

มนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องฝึกฝนพัฒนาโดยเฉพาะพัฒนาสิ่งที่เรียกว่าปัญญามาใช้ดำเนินชีวิต คือการพัฒนาปัญญาในทางโลกให้เท่าทันกับการพัฒนาทางด้านวัตถุ เพราะมนุษย์ไม่ได้เกิดมาพร้อมกับวัตถุ ต้องอาศัยวัตถุเหล่านี้ในการที่จะมีความสุขจึงพยายามให้ได้มา การได้จึงมีความหมายสำคัญในยุคที่ต้องอยู่กับความสุขทางวัตถุจิตใจมนุษย์จึงนึกถึงแต่การที่จะได้หรือเอาให้ได้มา ความสัมพันธ์ของมนุษย์ในยุคปัจจุบันจึงวนเวียนอยู่กับการจะได้เอาวัตถุ จุดเน้นของสภาพชีวิตและการดำเนินชีวิตของคนยุคนี้มนุษย์ทุกคนต้องการชีวิตที่ดีมีความสุขที่แท้จริง และมนุษย์ก็ดำเนินชีวิตเพียรพยายามทุกอย่างเพื่อหาสิ่งเหล่านี้ มนุษย์ก็ประสบกับปัญหา เพราะเพียรพยายามไปโดยไม่รู้ไม่เข้าใจว่าชีวิตที่ดีและความสุขที่แท้จริงนั้นคืออะไร (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540 : 1) จึงต้องใช้กระบวนการพัฒนาปัญญาเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหามาให้มนุษย์เข้าถึงความสุขที่แท้จริง นั่นก็คือกระบวนการพัฒนาปัญญาที่ประกอบด้วย 3 ด้านแห่งการดำเนินชีวิตคือ พุทธธรรม จิตใจ และปัญญา องค์ประกอบทั้ง 3 ด้านมีความสัมพันธ์ และส่งผลต่อกัน เป็นปัจจัยแก่กันในการกระบวนการพัฒนา ต้องพัฒนาไปด้วยกันทั้ง 3 ด้าน ให้เป็นการพัฒนา เป็นการพัฒนาที่ได้ผล และพัฒนาอย่างนี้จะป็นปัจจัยนำระบบสัมพันธ์ใหญ่ให้ป็นไปในทางที่ดีที่เกื้อกูลแก่การดำรงอยู่ด้วยดีของมนุษย์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549 : 231)

เพราะฉะนั้น จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ชาวพุทธทั้งหลายควรให้ความสำคัญแก่การพัฒนาปัญญานี้เพื่อขจัดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ในสังคมไทย การพัฒนาทางด้านความรู้สึกรู้จัก จิตใจ และคุณธรรม ที่จะก่อให้เกิดปัญญาในทางโลกส่งเสริมให้บุคคลมีจิตใจที่ดีงาม มีพฤติกรรมที่เหมาะสมซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินชีวิตที่ดี เมื่อมนุษย์สามารถพัฒนาตนเองเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขคือมีโลกียปัญญาหรือเรียกได้ว่ามีปัญญาในทางโลกแล้ว หากมีโอกาสมนุษย์พึงทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์โดยการพัฒนาปัญญาในทางโลกนี้ให้สูงยิ่งขึ้นไปอีก เพื่อเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ โลกุตตรปัญญา โดยการพัฒนาปัญญาที่ก่อให้เกิด ผล หรือ มรรค เพราะมรรคคือการพัฒนามนุษย์ไปสู่การมีปัญญาจนกระทั่งไม่ต้องอาศัยอวิชชา ตัณหา อุปาทาน ในการดำเนินชีวิต แต่ป็นอยู่ด้วยปัญญาอย่างแท้จริง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2548 : 30)

พระมงคลสิทธิอาจารย์ (หลวงพ่อรวย ปาสาทิโก) เป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาซึ่งนับว่าเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย คือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ คุณสมบัติของพระสงฆ์คือการเป็นนอ้าบุญสำหรับพุทธศาสนิกชน ที่สำคัญคือการเป็นกัลยาณมิตร ในการสอนให้ศิษยานุศิษย์ดำรงอยู่ศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา ท่านมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศรัทธาและปัญญา มีเทคนิคเฉพาะในการพัฒนาศรัทธาและปัญญา ซึ่งส่วนหนึ่งของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หลวงพ่อรวยได้ริเริ่มสร้างวัตถุมงคล คือการสร้างศรัทธาเป็นเบื้องต้น พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่นับถือพระรัตนตรัยไม่ว่าพระพุทธรูปซึ่งเป็นตัวแทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า รูปพระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนของพระศาสนา เมื่อมีศรัทธาต่อพระรัตนตรัย ให้ยึดมั่นอยู่ในศีล ไม่ทำความชั่ว ทำความดี และพัฒนาศรัทธาสู่ปัญญา หลวงพ่อรวย ปาสาทิโก นั้น ท่านมีดำริสร้างวัตถุมงคลตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2498 ซึ่งหากจะแบ่งประวัติในการสร้างวัตถุมงคลสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ยุค คือ ยุคต้น นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2498 ถึง พุทธศักราช 2512 ส่วนในยุคหลังก็นับตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2513 จนถึงมรณภาพ วัตถุมงคลต่าง ๆ ของหลวงพ่อรวยตั้งแต่แรกสร้างก็มีมานับรุ่นไม่ถ้วน โดยเป็นวัตถุมงคลที่วัดจัดสร้างขึ้นเองบ้าง และปฏิสังขรณ์เสนาสนะต่าง ๆ ภายในวัด รวมไปถึงการสาธารณประโยชน์ทั้งหลาย วัตถุมงคลของหลวงพ่อรวยที่มีชื่อเสียง เป็นต้นตำรับการสร้างเลสซื่อมีอนั้น ขึ้นชื่อว่าเป็นวัตถุมงคลของหลวงพ่อรวยแล้ว ก็ถือได้ว่าเป็นเครื่องรางที่มีพุทธาคมสูง ประสพการณ์เยี่ยม เปี่ยมไปด้วยกิตติคุณบุญฤทธิ์ที่เข้มแข็ง (คณะสงฆ์วัดตะโก, 2564 : 42) ในส่วนยุคหลังนับตั้งแต่ปี 2513 ลงมาถึงยุคปีพุทธศักราช 2541 ซึ่งนับเป็นการเริ่มต้นประวัติที่ชัดเจน หากจะนับรุ่นนับพิมพ์ก็หลายสิบรุ่น ซึ่งมีทั้งเหรียญพระเนื้อผงและเครื่องรางของขลัง โดยที่คณะศิษย์สร้างถวายบ้าง ทางวัดสร้างเองบ้าง ในโอกาสสำคัญ ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการบำรุงเสนาสนะของวัดตะโก และเพื่อเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา แม้บางรุ่นจะหมดไปจากวัดแล้วก็เป็นที่ต้องการแสวงหาของมวลศิษย์ ยังคงเหลืออยู่ในรุ่นหลัง ๆ ไม่ว่ารุ่นไหน ๆ หากเป็นวัตถุมงคลของหลวงพ่อรวยแล้ว รับรองว่าใช้ได้ดี มีพุทธคุณสูง เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาการพัฒนาศรัทธาและปัญญาของโดยการใช่วัตถุมงคลเป็นเครื่องมือที่จะนำพุทธศาสนิกชนไปสู่การพัฒนาปัญญาขั้นสูงในทางพระพุทธศาสนาได้อย่างไร

ด้วยเหตุดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “กระบวนการสร้างศรัทธาและพัฒนาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของพระมงคลสิทธิอาจารย์ (หลวงพ่อรวย ปาสาทิโก) วัดตะโก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โดยกำหนดประเด็นในการพัฒนาศรัทธาและปัญญาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และกระบวนการสร้างศรัทธาและพัฒนาปัญญาของพระมงคลสิทธิอาจารย์ (หลวงพ่อรวย ปาสาทิโก) วัดตะโก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อพิสูจน์ข้อสันนิษฐานที่ตั้งไว้ ให้มีความกระจ่างชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่จะเป็นข้อมูลในเชิงวิชาการ และยังเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนคนรุ่นหลังสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการการสร้างศรัทธาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างปัญญาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างศรัทธาและพัฒนาปัญญาตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาทของพระมงคลสิทธิอาจารย์ (รวย ปาสาทิโก) วัดตะโก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนาม (Field Work Research) เครื่องมือวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนา (Descriptive Analysis) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)

การวิจัยนี้ได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารแหล่งต่างๆ โดยจำแนกเอกสารออกเป็น 2 ส่วน ด้วยกัน คือ 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ เอกสารหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ศึกษา เช่น เอกสารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หลักโอวาทปาฏิโมกข์ วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ตำรา เอกสารวิชาการ หนังสือ บทความ แนวคิดทฤษฎี ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เป็นต้น โดยอาศัยแหล่งข้อมูลจากหอสมุดมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและวิทยานิพนธ์ เป็นต้น รวมทั้งแหล่งข้อมูลอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2. ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research)

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่วิจัย โดยการสัมภาษณ์ (Inter view) ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ และประชาชน ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างศรัทธาเพื่อพัฒนาปัญญาของพระมงคลสิทธาจารย์ (รวย ปาสาทิโก) วัดตะโก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ พระสงฆ์และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 10 รูป/คน และประชาชนที่มีส่วนร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับกระบวนการสร้างศรัทธาเพื่อพัฒนาปัญญาของพระมงคลสิทธาจารย์ (รวย ปาสาทิโก) จำนวน 11 คน รวมทั้งสิ้น 21 รูป/คน ซึ่งสอบถามในทัศนะที่เกี่ยวกับกระบวนการสร้างศรัทธาเพื่อพัฒนาปัญญา

ผลการวิจัย

1) การสร้างศรัทธาเพื่อพัฒนาปัญญาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า ศรัทธาเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดจุดหมายสูงสุด คือ การหลุดพ้น ศรัทธาทำให้จิตมีพลังข่มนิวรณ์สามารถมองเห็นและเข้าใจในกุศลธรรมชัดเจน พร้อมเดินสู่เพื่อมรรคผลของการพัฒนาปัญญา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ผู้เข้าถึงความว่างจากกิเลส ย่อมบริสุทธิ์สมบูรณ์ด้วยไตรสรณคมน์ (ส.ม. (ไทย) 19/39/37) ดังคำบาลีที่ว่า “สพเพ ธมมา นาลอภินิเวสยา” แปลว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น” (ม.ม. (ไทย) 12/434/390) ศรัทธากับปัญญาเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อกันในระดับโลกียะปัญญาและระดับโลกุตระปัญญาเกิดจากปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ เป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติตามหลักอริยมรรค (สมเด็จพระมหาพรหมมงคลมุนี, 2565) ศรัทธาอีก 2 ประการ คือ (1) สัทธานุสारी คือ ผู้เดินทางไปตามสัทธา เรียกว่า “สัทธาวิมุต” (2) สัทธาวิมุต คือ การหลุดพ้นด้วยสัทธา เรียกว่า “ปัญญาวิมุตติ” (ม.ม. (ไทย) 12/248/26) ในการปฏิบัติเบื้องต้นต้องอาศัยศรัทธาและปัญญา นำมาปฏิบัติ เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เชื่อต่อพระรัตนตรัย เชื่อต่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ในพละ 5 ประกอบด้วย สัทธา วิริยะ

สติ สมาธิ ปัญญา ซึ่งเมื่อสัทธิงเกิดขึ้นย่อมทำให้เกิดพลังความเพียร ตามด้วยการฝึกสติปัญญาน เจริญสมาธิปัสนา จนเกิดปัญญายังรู้ สัทธิงนำไปสู่กระบวนการพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นให้มนุษย์ดำเนินชีวิตตามหนทางอันประเสริฐคือ อริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นการพัฒนาศีล สมาธิ ปัญญา ให้เต็มเปี่ยมบริบูรณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551 : 98) และละกิเลสคืออวิชชา ตัณหา อุปาทาน ได้เด็ดขาด การดับทุกข์โดยสิ้นเชิงอันเป็นปัจจัตตัง มุ่งเน้นการสำเร็จเฉพาะตน ดังนั้น วิธีการสร้างศัทธิงผ่านคำสอนใช้หลักของแนวคิดในทางพระพุทธศาสนาอันเป็นรากฐานของสังคมมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ครั้งพุทธกาล ใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาช่วยเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคม (พระเทพศาสนาภิบาล, 2565)

2) กระบวนการสร้างปัญญาในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า วิธีการสร้างปัญญาในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทนั้น เป็นพุทธวิธี การสอนผ่านพุทธกิจ พุทธกิจคือการทำหน้าที่ จะบรรลุผลน้อยมากให้ดูผลของพุทธกิจ ที่เรียกว่า พุทธจริยา คือ จริยาที่เกิดประโยชน์ต่อชาวโลก เรียกว่าโลกัตถจริยา พุทธสาวก เพื่อให้เป็นบุคคลต้นแบบและเป็นธรรมจักร แล้วช่วยเหลือ สนับสนุน จากนั้นจึงสร้างพุทธชุมชนด้วยธรรมวินัย เพื่อให้เป็นสังคมต้นแบบ และเป็นประจักษ์พยานแก่สังคมช่วยส่งเสริมพุทธกิจระดับสังคม และสร้างเครือข่ายจากสาธุชนผู้มีจิตศัทธิงเลื่อมใส เพื่อให้เป็นอุบาสกบริษัท อุบาสิกาบริษัท ผู้เข้าใกล้พระศาสนามีหลักธรรมสำหรับศึกษาปฏิบัติอีกชั้นหนึ่ง จนเกิดความรู้ความเข้าใจในธรรมปฏิบัติของหลวงพ่อรวย สมณะ เรียบง่าย ฝึกจิตของท่านให้พุดน้อย มีเมตตาสูง ชื่อเสียงท่านจึงไปทั่ว ท่านสืบสานวิถีของพระเกจิอาจารย์กรุงเก่า ท่านมักน้อย ท่านพุดน้อย ท่านแผ่เมตตาจิตแล้วสื่อถึงพลังศัทธิง รวมเป็นกำลังใจทำให้เกิดความสำเร็จ เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดศัทธิงที่ทำให้บุคคลมีความเชื่อความเลื่อมใสศัทธิงความสามารถ คือพระมงคลสิทธาจารย์ (รวย ปาสาทิโก) ท่านเป็นพระอริยบุคคลที่ควบคุมกิริยาทางกาย วาจาให้เป็นปกติ ไม่ทำให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกในทางไม่ดี รวมถึงการมีสมาธิ หมายถึงความสามารถในการควบคุมจิตใจ อารมณ์ให้ตั้งมั่นเป็นหนึ่ง เพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ผ่องใสขึ้นจากภายใน หลวงพ่อรวย ท่านพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นผู้ที่มีศัทธิงยึดมั่นในพระรัตนตรัย วิธีการสร้างศัทธิงเพื่อพัฒนาปัญญาของพระมงคลสิทธาจารย์ เป็นไปเพื่อความรู้แจ้ง เห็นและเข้าใจถึงสรรพสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ขวนขวายในการที่จะพัฒนาปัญญา โดยอาศัยปรโตโมสะ หรือปัจจัยจากภายนอก ที่เรียกว่า กัลยาณมิตร เพื่อสร้างศัทธิงให้เกิดขึ้น และโยนิโสมนสิการหรือปัจจัยจากภายในที่เกิดจาก ความแยกคางในความคิดมาประกอบกัน เพื่อก่อให้เกิดปัญญา องค์หลวงพ่อรวยท่านให้ดำเนินชีวิตอยู่บนเส้นทางของอริยมรรคด้วยสัมมาทิฐิ ทำให้เกิดปัญญาในทางโลก วิธีการสร้างศัทธิงเพื่อพัฒนาปัญญา ของ หลวงพ่อรวย ปาสาทิโก ท่านวิชา 8 ความรู้เรื่องวิปัสสนาญาณ เป็นต้น อภิญญา 6 ความรู้ยิ่ง ความรู้ด้วยปัญญา อันยิ่ง มีความรู้ที่ทำให้แสดงฤทธิ์ต่าง ๆ ได้ เป็นต้น ปฏิสัมภิทา 4 ความรู้ที่แตกฉาน ในอรรถ ธรรม ภาษา และปฏิภาณ สัพพัญญุตญาณ พระญาณที่หยั่งรู้ธรรมทั้งปวง หรือบ่อเกิดที่มาของปัญญา เช่น ปัญญาที่เกิดจากการฟัง เรียกว่า สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิด เรียกว่า จินตามยปัญญา ปัญญาของผู้ที่เข้าสมาบัติ เรียกว่า ภวานามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการเจริญวิปัสสนา เรียกว่า วิปัสสนาญาณ หรือ วิปัสสนาปัญญา (พระพรหมบัณฑิต, 2565)

3) กระบวนการสร้างศัทธิงและพัฒนาปัญญาตามแนวพุทธศาสนาเถรวาทของพระมงคลสิทธาจารย์ (หลวงพ่อรวย ปาสาทิโก) วัดตะโก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ศัทธิงคอยจรโลงการปฏิบัติธรรมด้วยความเพียรพยายามกระบวนการสร้างศัทธิงเพื่อพัฒนาปัญญาของหลวงพ่อรวย ตามหลักพุทธศาสนานั้น หมายถึง ความเชื่อมั่น การซาบซึ้ง ความมั่นใจเหตุเท่าที่ตนสามารถ

พิจารณาเห็นได้ โดยมีจุดหมายเป็นไปได้จริง และมีคุณค่าควรที่จะไปให้ถึง ท่านมีวัตรปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ดังนี้

ด้านศาสนวัตถุ เห็นเป็นรูปธรรมของหลวงพ่อรวย คือ 1. พระมหาธาตุเจดีย์ คือ ที่บรรจุสรีระสังขารของหลวงพ่อรวย 2. ธรรมเจดีย์ คือ คำสอนของหลวงพ่อรวยในพิพิธภัณฑ 3. บริโภคเจดีย์ คือ สิ่งที่ท่านใช้สอน จะให้เห็นความเรียบง่ายของท่าน 4. อุเทศเจดีย์ คือ รูปเหมือน รูปปั้น ทางจิตใจมีคุณค่ามาก (พระพรหมบัณฑิต, 2565) เพราะเป็นความสำเร็จที่มาจากความพยายามของหลวงพ่อรวย สิ่งที่เราบูชา มันสร้างแรงบันดาลใจให้ทำความดี เดินรอยตามปฏิบัติ ต้องมีอนุสาสนีปาฏิหารย์ หลวงพ่อบ้านเป็นนักพัฒนา คือพัฒนาจิต พัฒนาภายนอก คือ การเปลี่ยนแปลง องค์ของหลวงพ่อรวยท่านมีเมตตา มุ่งการพัฒนา ขยายวัด นำศรัทธาไปในทางที่ถูกต้อง หลวงพ่อบ้านไม่ค่อยพูด ให้น่าสอนเผยแผ่อย่างแพร่หลาย ที่ได้ให้ยั่งยืน (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, 2565) เป็นธรรมดาว่า ศาสนวัตถุที่ท่านสร้างขึ้นมามีภายในวัด ท่านให้ความสำคัญ มีความรักและห่วงแหน และต้องรักษาไว้ให้ยืนยาวและดีที่สุด ด้วยกระบวนการตรึงนี้ของหลวงพ่อรวย ศรัทธาจึงเป็นบันไดขั้นแรกที่น่าไปสู่ปัญญา ด้านศาสนวัตถุ ตามหลักพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นเชิงสัญลักษณ์ หลวงพ่อบ้าน เน้นอาคารเรียนให้พระสงฆ์สามเณรได้ศึกษาพระปริยัติธรรม รวมถึงพระมหาเจดีย์ เหล่านี้ก็สะท้อนถึงกระบวนการสร้างศรัทธาทั้งสิ้น ทุกอย่างคือความเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมของพระพุทธศาสนากับพุทธศาสนิกชน หลวงพ่อบ้านเน้นสอนศรัทธา เพราะเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำมนุษย์ไปสู่การเข้าถึงความเป็นหนึ่งเดียวกับศาสนา แต่เงื่อนไขสำคัญของพระพุทธศาสนาจึงจำเป็นต้องมีองค์ธรรมที่สำคัญคือ “ปัญญา” มาเป็นฐานในการสนับสนุนหรือเป็นธรรมคู่แฝด

ด้านสาธารณสงเคราะห์ หลวงพ่อรวย ท่านยึดหลักธรรมของพระพุทธเจ้ามาเป็นกุศลธรรม มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการสร้างศรัทธาเพื่อพัฒนาปัญญาของหลวงพ่อบ้าน โดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมประจำใจที่ประเสริฐ ประกอบด้วย (1) เมตตา ความรักใคร่ ความปรารถนาดี (2) กรุณา ความสงสาร อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากทุกข์ (3) มุทิตา ความรู้สึกยินดีด้วยเมื่อเห็นบุคคลอื่นได้ดีมีความสุข (4) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง ต้องรักษาความยุติธรรมจะต้องหลวงพ่อบ้านใช้หลักนี้ในการสงเคราะห์แก่ผู้อื่น แก่สังคม ช่วยคนยากไร้ (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, 2565) คือ ช่วยคนนำไปสู่การพัฒนาปัญญาคือช่วยให้คนพึ่งตนเองให้ได้ ช่วยศึกษาสงเคราะห์ ฝึกอบรม ฝึกอบรม โดยการใช้ศรัทธาซึ่งเป็นต้นทุนทางสังคมมาพัฒนาสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิต การสร้างถนน โรงเรียนและศาสนสถานเพื่อส่งเสริมกิจกรรมศีลธรรม

ด้านสาธารณะประโยชน์ เป็นการสร้างความผูกพันและสงเคราะห์ชาวบ้านด้วยสิ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของชุมชน เช่น ช่วยสร้างโรงเรียน สร้างถนน ศาลาประชาคม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในสังคม คือ คือ การสร้างสวนสาธารณะ สร้างศาลาที่พัก สร้างถนนหนทาง พระมงคลสิทธิอาจารย์ ท่านเป็นพระสงฆ์ที่มีบทบาท ทำให้เกิดความสามัคคี และสร้างความเจริญแก่หมู่บ้านในอำเภอภาชี (พระพรหมโมลี (สุชาติ ธรรมรัตน์), 2565) โดยกระบวนการสร้างศรัทธาเพื่อพัฒนาปัญญาของพระเกจิ พระมงคลสิทธิอาจารย์ ท่านเป็นพระ ที่ให้ความเมตตา มุ่งเน้นการฝึกอบรมเพื่อสร้างงานสร้างรายได้เป็นหลัก เพื่อให้ชาวบ้านที่อยู่รอบ ๆ วัดตะโก สามารถดำรงตนอยู่ได้ในลักษณะครอบครัวมีความสุขและให้ชุมชนเข้มแข็ง หลวงพ่อบ้าน ท่านเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของคนในชุมชน ผู้ศรัทธามาวัดตะโก ก็มาร่วมทำบุญกับหลวงพ่อบ้าน ทำให้น่าปัจจัยที่ร่วมบุญ ไปสร้างสาธารณะประโยชน์มากมาย หลวงพ่อบ้านท่านเป็นพระอริยบุคคล ที่สร้างสาธารณะประโยชน์ให้เกิดขึ้น ท่านเป็นผู้มีความรู้ ที่ฝึกฝน

อบรมตนด้วยพระธรรมวินัยเป็นอย่างดี เป็นผู้มีความองอาจในธรรม ท่านมีเหตุผลในทางความคิดที่สร้าง
สาธารณะประโยชน์แก่ส่วนรวม ชุมชน สังคม

ด้านศาสนธรรม กระบวนการวิธีสร้างศรัทธาเพื่อพัฒนาปัญญาของพระมงคลสิทธาจารย์ มาจาก
คำสอนของพระพุทธองค์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก แล้วนำไปปฏิบัติในชีวิต เพราะคำสอนเกี่ยวกับสังฆธรรม
ที่เป็นไปตามธรรมชาติ เป็นคำสอนในพระไตรปิฎกนำไปประพฤติปฏิบัติและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
หลวงพ่อรวยท่านใช้ศีลธรรม ความดีงาม รวมถึงสติปัญญา (พระพรหมโมลี (สุชาติ ธรรมรัตน์), 2565) ตาม
แนวคำสอนของพระพุทธเจ้า

การพัฒนาปัญญาของหลวงพ่อรวยตอนมีชีวิตอยู่ มีแต่ชาวบ้านที่มาเพราะเป็นศรัทธาบริสุทธ์ ที่
นำมาสอนญาติโยม หลักพุทธธรรม หรือกฎของธรรมชาติ ในแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับชีวิต การปฏิบัติตามคำ
สอนทำให้รู้จักการดำเนินชีวิตอยู่บนความไม่ประมาท มีระเบียบกำกับกับความพฤติกรรมให้เป็นแบบแผน
และการวางรากฐานชีวิตให้มั่นคง และนำชีวิตให้อยู่ร่วมกันในแต่ละฐานะหน้าที่ ด้วยการทำตนเป็นสมาชิก
ที่ดีของสังคมที่เป็นมงคลแก่ชีวิตที่ยั่งยืนงานเผยแผ่ศาสนาธรรม เป็นงานที่หลวงพ่อรวย ให้ความสำคัญมาก
ในทุกวันพระที่วัดตะโก หลวงพ่อรวยท่านจะเทศน์สอนฆราวาสญาติโยมที่มาทำบุญที่วัด (ภมรฉัตร ชูพงษ์
(เกมส์ พระเครื่อง), 2565) โดยนำธรรมะที่ท่านเทศน์สอนให้ชาวบ้านและผู้ศรัทธาธรรมนำไปปฏิบัติใน
ชีวิตประจำวันได้ ท่านเป็นพระอริยบุคคล ที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวบ้านด้วยธรรมะ ธรรมะ
พัฒนาจิตใจคนและสังคม ให้มีคุณธรรมจริยธรรมโดยเฉพาะการกระทำของมนุษย์ที่เรียกว่ากรรม คือ การ
ทำกรรมและไปรับใช้ผลกรรมต้องใช้มรรคญาณ อันเป็นอาวุธประเสริฐจากการปฏิบัติกรรม (กรรมฐาน)
เพื่อวิมุตติธรรมจะต้องมี การบำเพ็ญกุศลกรรมอย่างสูงถึงขั้นภาวนากรรม ท่านนำกระบวนการวิธีนี้มา
เป็นศาสนธรรม สอนให้กับพุทธศาสนิกชน ท่านเดินตามรอยของพระพุทธเจ้าและคำสอนในหลักธรรมของ
พระพุทธองค์อย่างไม่ต้องสงสัย

องค์ความรู้

การวิจัยที่ได้นำไปสู่รูปแบบของการพัฒนาสังคมของพระธรรมสิทธาจารย์ (หลวงพ่อรวย ปาสาทิ
โก) โดยการสร้างศรัทธาของประชาชนให้เกิดขึ้นกับตัวหลวงพ่อก่อนแล้วจึงนำไปสู่การพัฒนาจิตของแต่ละ
บุคคลด้วยการพัฒนาศีล สมาธิและปัญญา ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาสิ่งจำเป็นของการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม
กับสังคมสมัยปัจจุบันและศาสนสถานที่ใช้สำหรับการจัดกิจกรรมทางศาสนาทำให้เกิดการพัฒนา
สิ่งก่อสร้างที่ก่อให้เกิดศรัทธาและมีปัญญาแฝงอยู่ในกิจกรรมนั้น รูปแบบการพัฒนาศรัทธาเพื่อการพัฒนา
ปัญญาทำให้ได้ต้นแบบที่เป็นโมเดลสำหรับการนำไปใช้และต่อยอดในการพัฒนาสังคมและส่งเสริมกิจการ
คณะสงฆ์เรียกว่า “รูปแบบรวย” (RUAY-Model) ซึ่งสอดคล้องกับชื่อของพระมงคลสิทธาจารย์ (หลวงพ่
อรวย ปาสาทิโก) ซึ่งเป็นชื่อที่มีความหมายเป็นมงคล เจริญรุ่งเรืองในภาษาไทย รูปแบบ “RUAY” ดังกล่าว
มีความหมายและกิจกรรมดังนี้

R = Religious Performance หมายถึง การบำเพ็ญตนเพื่อพัฒนาศีล สมาธิและปัญญาตาม
หลักการของพระพุทธศาสนา

U = Urging the Social Welfare คือ ส่งเสริมงานด้านสังคมสังเคราะห์แก่สาธารณะในฐานะ
ผู้นำทางด้านจิตใจของสังคม

A = Assistance for Public หมายถึง การให้ความช่วยเหลือสาธารณสงเคราะห์

Y = Yielding Dhamma to Society หมายถึง การนำศาสนธรรมสู่สังคม

รูปแบบดังกล่าวครอบคลุมเนื้อหาหลักการพัฒนามนุษย์และสังคมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาคือทาน ศีล สมาธิและปัญญาซึ่งเป็นการพัฒนากายภาพ อารมณ์ จิตใจตามหลักอริยมรรค 8 ไปพร้อมกันขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละบุคคลและสภาพการณ์ที่เหมาะสมของสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผลนั้นผู้วิจัยได้นำรูปแบบองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาคือกระบวนการสร้างศรัทธาเพื่อพัฒนาปัญญาตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเถรวาทของพระมงคลสิทธาจารย์ (หลวงพ่อรวย ปาสาทิโก) มีประเด็นสำคัญดังนี้

ศรัทธาเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นทางให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสำหรับบุคคลมากที่สุด แม้ว่าปัญญายังไม่พร้อมก็สามารถหันเหทิศทางของชีวิตเข้าสู่อริยมรรคได้ ศรัทธาทำให้จิตมีพลังข่มนิวรณ์สามารถมองเห็นและเข้าใจในกุศลธรรมชัดเจน โดยมีเป้าหมายคือการพัฒนาปัญญาเพื่อให้ถึงความหลุดพ้นจากปัญหาและความทุกข์ได้ ซึ่งต้องตั้งอยู่บนศีล สมาธิ และปัญญาที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนา พลชาติ ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์วิธีการพัฒนาปัญญาตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ซึ่งเห็นว่า การพัฒนาชีวิตตามหลักไตรสิกขาทำให้เกิดการบรรลุเป้าหมายของชีวิตได้แก่ความสุขและการเป็นอิสระจากกิเลสทั้งหมด ศรัทธากับปัญญาเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อกันในระดับโลกียะปัญญาและระดับโลกุตระปัญญาเกิดจากการมีสิ่งแวดล้อมที่เป็นกุศล (ปรโตโฆสะ) และการใช้โยนิโสมนสิการ ผู้ที่บรรลุธรรมแบบสัทธานุสारी คือ ผู้แส้นไปตามสัทธา สามารถบรรลุธรรมเป็นสัทธาวิมุต ในการปฏิบัติเบื้องต้นต้องอาศัยศรัทธาและปัญญานำมาปฏิบัติ เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เชื่อต่อพระรัตนตรัย เชื่อต่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ในพละ 5 ประกอบด้วย สัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ซึ่งสอดคล้องตามศิริพร วัญฐิติ ได้ทำวิจัยเรื่องอิทธิพลความเชื่อในหลวงพ่อโสธรที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธ พบว่าอิทธิพลความเชื่อในหลวงพ่อโสธรที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธสอดคล้องกับแนวคำสอนเรื่องศรัทธาในพระพุทธศาสนา เช่น หลักพละ 5 คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ฉะนั้นความเชื่อในหลวงพ่อโสธรจึงมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้เคารพและก่อให้เกิดพลังหรือกำลังใจในการแก้ไข้ปัญหาของผู้นับถือในด้านปัญหาชีวิต ปัญหาสุขภาพ ปัญหาการศึกษา และปัญหาการค้าขาย เป็นต้น เมื่อเกิดศรัทธาย่อมนำไปสู่การน้อมจิตไปสู่เป้าหมายที่ผู้ตนศรัทธาแนะนำ สั่งสอนได้ง่ายขึ้น

วิธีการสร้างปัญญาในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทนั้นเกิดการการค้นพบสังฆธรรมจนบรรลุธรรมเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อน จากนั้นก็ทรงดำเนินชีวิต และสั่งสอนให้คนทั่วไปรู้แจ้งธรรมเหมือนพระพุทธองค์ โดยทรงเน้นหลักการสำคัญคือ อริยมรรคมีองค์ 8 ผ่านทางพุทธกิจ ซึ่งเป็นต้นแบบของพระสงฆ์ในสมัยหลังซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้ศึกษาและดำเนินชีวิตตาม วิธีการสร้างปัญญาต้องศึกษาให้ชัดเจนและนำมาปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักอริยมรรคคือ ไตรสิกขานั้นเองซึ่งสอดคล้องกับสุนันท์ เพ็ชรพิรุณ ได้วิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องการพัฒนาปัญญาตามทฤษฎีของพุทธทาสภิกขุ พบว่าความเข้าใจในเรื่องปัญญาไม่ว่าจากพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ชั้นใด ๆ ปัญญา ก็คือ ความรู้แจ้ง ผู้ศึกษาปฏิบัติจนรู้แจ้งตามความเป็นจริงในกฎธรรมชาติดึงเน้นการใช้สติปัญญาด้วยจิตที่มีสัมมาทิฐิ การเข้าถึงจุดหมายสูงสุดในทางพุทธศาสนา ได้แก่ความหลุดพ้น ต้องอาศัยปัญญาเป็นตัวการสำคัญ ได้แก่วิปัสสนาปัญญา ซึ่งสามารถทำลายกิเลสขั้นต่าง ๆ ได้ ผู้มีปัญญาแก่กล้าถึงที่สุดสามารถละสังโยชน์ 10 ได้ทั้งหมดบรรลุเป็นพระอรหันต์ เป็นบุคคลที่ประเสริฐที่สุดในทางพุทธศาสนา

การพัฒนาหลักคำสอนและการพัฒนาสังคมให้เป็นรูปแบบที่มีกระบวนการปฏิบัติ วัดประเมินผลอย่างถูกต้องถือเป็นองค์ความรู้สำเร็จรูปสามารถตอบโจทย์ในการนำไปพัฒนาและแก้ปัญหาได้ทันกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น การสรุปหลักการและความรู้เป็นรูปแบบจึงเป็นการส่งเสริมการเผยแพร่หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนามนุษย์และสังคมได้ตรงเป้าหมายเหมาะสมกับยุคสมัยซึ่งสอดคล้ององการงานวิจัยของ ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์และคณะที่ได้ศึกษาการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม โดยใช้รูปแบบ GPA-4 Happy Life ซึ่งหมายถึง ชีวิตต้องมีเป้าหมาย (Goal) มีกระบวนการที่ต้องคำนึงถึงเป็นรายบุคคล (Process) และกิจกรรมคือการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับเป้าหมาย (Activity) ซึ่งจะนำไปสู่ชีวิตที่มีความสุข 4 ด้านคือ สุขกาย สุขในสังคม สุขภายในจิตใจ และสุขจากการมีปัญญาที่ถูกต้อง

รูปแบบ RUAY-Model ที่ได้จากการศึกษาวิจัยจึงสามารถนำไปเป็นตัวแบบในการมองให้เห็นหลักการสำคัญและกระบวนการพัฒนาชุมชน สังคมโดยใช้ต้นทุนทางสังคมที่มีอยู่แล้วของสังคมไทยมาเป็นทางเพื่อนำไปสู่การพัฒนามนุษย์และสังคมให้เกิดความสงบสุขตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยไม่ให้พลาดไปจากการดำเนินชีวิตตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 คือศีล สมาธิและปัญญาของพระพุทธศาสนา ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์เบื้องต้น ท่ามกลางและประโยชน์สูงสุดต่อปัจเจกบุคคลและต่อการพัฒนาสังคมโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

- คณะสงฆ์วัดตะโก. (2564). **ร้อยปีชาตกาล หลวงพ่อรวัย ปาสาทิโก**, พิมพ์เป็นบรรณานุกรมงานบำเพ็ญกุศล 100 ปี ชาตกาลพระมงคลสิทธิอาจารย์ (หลวงพ่อรวัย ปาสาทิโก) อดีตเจ้าอาวาสวัดตะโก, พิมพ์ครั้งที่ 1 จังหวัดอ่างทอง: สำนักพิมพ์วรศิลป์การพิมพ์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2549). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**, พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2540). **เมื่อสุขแท้ก็ถึงธรรม**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). **การสร้างสรรค์ปัญญา เพื่ออนาคตของมนุษยชาติ**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). **ทุกข์สำหรับเห็นแต่สุขสำหรับเป็น**. พิมพ์ครั้งที่ 18, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสนฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ 11, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สัมภาษณ์ พระเทพศาสนาภิบาล, เจ้าคณะภาค 14 เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม, 16 พฤศจิกายน 2565.
- สัมภาษณ์ พระพรหมบัณฑิต เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร, 11 พฤศจิกายน 2565.
- สัมภาษณ์ พระพรหมโมลี (สุชาติ ฐมฺมรตโน ป.ธ.9), รักษาการเจ้าคณะใหญ่หนเหนือ แม่กองบาลี เจ้าอาวาสวัดปากน้ำภาษีเจริญ, 29 ตุลาคม 2565.

สัมภาษณ์ พระพรหมโมลี (สุชาติ ฐมฺมรตโน ป.ธ.9), รักษาการเจ้าคณะใหญ่หนเหนือ แม่กองบาลี เจ้าอาวาสวัดปากน้ำภาษีเจริญ, 29 ตุลาคม 2565.

สัมภาษณ์ ภมรฉัตร ชูพงษ์ (เกมส์ พระเครื่อง), 19 พฤศจิกายน 2565.

สัมภาษณ์ สมเด็จพระมหาธีรราชมงคลมุนี เจ้าคณะใหญ่หนกลาง, 14 พฤศจิกายน 2565.

สัมภาษณ์ สมเด็จพระมหาธีรราชมงคลมุนี เจ้าคณะใหญ่หนกลาง, 14 พฤศจิกายน 2565.

สัมภาษณ์ สมเด็จพระมหาธีรราชมงคลมุนี, เจ้าคณะใหญ่หนกลาง, 14 พฤศจิกายน 2565.

สุนันท์ เพ็ชรพิรุณ. (2547). การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่อง “การพัฒนาปัญญาตามธรรมชาติของพุทธทาสภิกขุ”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.